

PROF. DR. MEHMED ÇAVUŞOĞLU*

(15 Ocak 1935-11 Temmuz 1987)

Hayatı ve Eserleri

Osman Fikri SERTKAYA * *

11 Temmuz 1987 Cumartesi günü öğleye doğru elim bir trafik kazası ile aramızdan ayrılan Mehmed Çavuşoğlu, 15 Ocak 1935 tarihinde Ordu ilinin Perşembe kazasının Saray köyünde doğdu. Doğum tarihi nüfus kâğıdında bir yıl geç olarak 15 Ocak 1936 şeklinde geçer.

Aydın bir ilkokul öğretmeni olan babası Mehmed Fahri Çavuşoğlu, aynı zamanda mutekid bir kişi idi. Eşi ev kadını Sevinde Melâhat'ın doğuracağı ilk erkek çocuğa Mehmed adını vereceğini daha önceden belirlemişti. Çünkü Çavuşoğlu ailesinin ilk erkek çocuğunun adı bir gelenek şeklinde Hz. Muhammed sevgisi ve saygısına bağlı olarak dâimâ Mehmed konulurdu.

Küçük Mehmed doğduğunda Saray köyünde sabah olmak üzere idi. Öğretmen Mehmed Fahri bir oğlu olduğunu eski bir köy âdeti ile komşularına duyurmak için evinin bahçesine tüfeği ile çıkıp havaya kurşunları sıktığında gökyüzünde sadece parlak bir yıldız gördü. O zaman oğlunun göbek adını Yıldız olarak koydu.

Mehmed Fahri Çavuşoğlu'nun Sevinde Melâthat'tan altısı oğlan ikisi kız olmak üzere sekiz çocuğu oldu. Baba Mehmed Fahri çocuklarının adlarını dâimâ İslâmî isimlerden seçti. Oğullarına sıra ile Mehmed, Ali, Hasan, Hüseyin, Osman ve İskender Ruhi, kızlarına ise Fatma ve Emine adlarını verdi. Çocuklarının göbek adlarını ise Yıldız, Gündüz, Gürbüz,

* Bu yazı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (1986-1993, c. XXVI, s. XI-XXXII)'den iktibas edilmiştir.

** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, sertkaya@istanbul.edu.tr

Yılmaz, Korkmaz, Türkân, Cengiz, Yavuz gibi “Z” kafiyeli Türkçe isimlerden seçti. Mehmed Yıldız bu sekiz kardeşten birincisidir.

Mehmed Fahri ve Sevinde Melâhat Çavuşoğlu'nun evlâtları şunlardır:

1. Mehmed Yıldız (Fahredden) (15. 01. 1935-11. 07. 1987)
2. Ali Gündüz
3. Fatma Gürbüz
4. Hüseyin Korkmaz
5. Hasan Yılmaz
6. Emine Türkân
7. Osman Cengiz
8. İskender Ruhi Yavuz

Küçük Mehmed Yıldız ilk çocuk olmasının avantajı yanında babasının da öğretmen olması yüzünden çok küçük yaşta okuma ve yazmayı öğrendi ve ilkokuldan 10 yaşını beş ay geçte mezun oldu. O zamanlarda 11 yaşını tamamlamayan ortaokula kaydetmedikleri için bu yedi aylık fark onun ortaokula başlamasında bir problem olarak görüldü ise de öğretmen Mehmed Fahri'nin oğlunun bu meselesi müdürün muvafakati ile halloldu.

Mehmed Yıldız Çavuşoğlu ortaokul sıralarında edebiyatı sevdi. Hemen hemen her gencin yaptığı gibi o da dörtlüklerden müteşekkil manzumeler karalamaya başladı.

Mehmed Yıldız'ın ilk şiiri Ordu'da 1949-1950 yılları arasında 24 sayı yayımlanan aylık *Akobuz* gazetesinde SARAYKÖYLÜ mahlası ile yayımladığı beş dörtlükten oluşan “Benim..” adlı manzumesidir. Ekim 1949'da yazıp Kasım 1949'da yayımlanan bu şiiri yazdığı zaman 14 yaşında bir lise öğrencisi idi.

BENİM...

Soruyom kendime niye susuyor,
Kuş gibi şakıyan dillerim benim.
Düşmüşüm bir dert deryâsı içine
Felâha çıkmıyor yollarım benim.

Hastayım derdime hekim arıyom,

Prof. Dr. Mehmed çavuşoğlu Hayatı ve Eserleri
(15 Ocak 1935-11 Temmuz 1987)

Uyanmışım ammâ rüya görüyom,
Dert elinde günden güne eriyom,
Yâri saramıyor kollarım benim.

Yar yolundan derman yoktur dizimde,
Ağlamaktan fer mi kaldı gözümde,
Bunca derdi taşıyamam omzumda,
Naz çekmeden yorgun bellerim benim.

Çıkıp çayırlarda gezeyim diyom,
Gönlümden düğümü çözeyim diyom,
İçimi kâğıda yazayım diyom,
Kalem tutamıyor ellerim benim.

Sarayköylü yüreciğim kanıyor,
Kanıdıkça sevdiğini arıyor,
Hekim derdim şifa bulur sanıyor,
Bilmez iyi değil hallerim benim.

(Ekim - 1949 SARAYKÖYLÜ)

Genç Mehmed Yıldız, Akobuz'da yayımladığı ilk yedi şiirinde “Sarayköylü” mahlasını kullanmış, dörtlük ölçüsü ile halk şiiri tarzında yazdığı 14-15 yaş manzumelerini annesine, öğretmenine ve diğer dost ve büyüklerine ithaf etmiştir.

Akobuz'daki sekizinci ve dokuzuncu şiirlerinde ise Mehmet Çavuşoğlu imzasını kullanmıştır. Bu iki şiirinden “İnsan” başlıklı olanı önceki şiirleri gibi dörtlüklerle, fakat “Yalıda düşünceler” başlıklı şiiri üç tane onbirli bend ile yazılmıştır.

İlk makalesi *Akobuz*'da Mehmet Çavuşoğlu imzası ile yayımlanan “Şairlerin dilinde ORDU” (Akobuz, Sayı 12, Aralık 1949) başlıklı yazısıdır. Gazete, bu yazıyı “Okullararası müsabakada birincilik kazanan yazı” başlığı ile yayımlamıştır. *Akobuz*'un Mart 1950'de yayımlanan 15. sayısında ise “Akobuz yazı müsabakası birincisi” başlığı ile vesikalık bir resmi yayımlanmış ve gazete tarafından hakkında şu bilgi verilmiştir : “Mehmet Çavuşoğlu : Bir müddet evvel gazetemizin tertip eylediği yazı müsabakasını ‘Şairlerin dilinde Ordu’ adlı yazısıyla Lise 3'den Mehmet Çavuşoğlu kazanmıştı. Okurlarımıza tanıtırız.”

Artık “Mehmet Çavuşoğlu” imzalı ve “Sarayköylü, Çaylak, M. Fahreddin, M. Fahreddin Mehmetgil, Mehmed F. Çavuşoğlu” mahlaslı yazılar ve şiirler *Akobuz*'dan sonra Ordu'da yayımlanan *Maytap*, *Gürses*, *Güzelordu*, ve *Kordontepe* gibi mahallî gazetelerde zaman zaman yer alacaktır.

Yetişkinlik dönemlerinde yazdığı gazelerde “Fahri” mahlasını kullanan Mehmed Çavuşoğlu'nun ilkokul resimlerindeki imzası da Mehmet Yıldızhan şeklinde idi. Çavuşoğlu, üniversite yıllarından sonra adının Mehmet şeklinde sonu “T” sesi ile yazılmasını istememiştir. Bu yüzden adı Mehmet şeklinde yazıldığında onu Mehmed şeklinde düzeltirdi. Kendisi de ilmî neşirleri başta olmak üzere dâimâ Mehmed Çavuşoğlu adını kullanmıştır.

Çavuşoğlu, ortaokulu bitirdiğinde Ordu Lisesi'nin müdürü, babası Mehmed Fahri Bey'e “Bu çocukta kaabiliyet görüyorum. Onu İstanbul'da okutalım. Haydarpaşa Lisesi'nde bir dostum var. Adı Mahir İz. Mehmed'i ona gönderelim” der. Böylece Mehmed Çavuşoğlu Haydarpaşa Lisesi öğrencisi olur.

Haydarpaşa Lisesi'nde Mahir İz'in yanında Nihal Atsız, Emin Altan gibi hocalardan feyz alır. Mahir İz, onun içindeki edebî ateşi görerek bu sahada yönlendirir. Doç. Dr. Nurettin Topçu, Fethi Gemuhluoğlu gibi şahsiyetleri bu yıllarda tanıyan Çavuşoğlu, Milliyetçiler Derneği çevresine intisap eder. Böylece Çavuşoğlu'nun lise hayatı çok renkli bir şekilde geçer.

1950'li yılların ortalarında Vatan ve Millet caddelerinin yapılmaları esnasında Edirnekapı Şehitliği'nden nakledilmek üzere açılan yeniçeri mezarlarında daha dün gömülmüş gibi duran bozulmamış yeniçeri cesetlerini gören Çavuşoğlu çok duygulanır ve Ulubatlı Hasan Destanı adlı uzun manzumesini yazar ve yayımlar. (*Milliyetçiler Derneği Neşriyatı*: 8; İstanbul 1959, 48 s.)

Mehmed Çavuşoğlu, babasının ısrarı ile lise öğretiminden sonra İstanbul Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi'ne kaydolur. Hukuk Fakültesi öğrencisi iken tanıştığı arkadaşları Mehmed Genç, Erol Güngör, Sezai Karakoç ile dost olur. Bu dostlukları ölümüne kadar sürer. Ancak hukuk tahsili Çavuşoğlu'nu cezbetmez. Babasına Edebiyat Fakültesi'ne geçmek istediğini söyler. Mahir İz ve Fethi Gemuhluoğlu gibi şahsiyetler, Mehmed

Prof. Dr. Mehmed çavuşoğlu Hayatı ve Eserleri
(15 Ocak 1935-11 Temmuz 1987)

Fahri Beyi ikna ederler. Böylece Mehmed Çavuşoğlu 3 Kasım 1958 tarihinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydolur.

Fakülte öğrenciliği yıllarında merakı eski Türk edebiyatı sahasında temerküz eder. Haydarpaşa Lisesi'nde Mahir İz'den aldığı feyzi üniversitede "Metinler Şerhi Profesörü" Dr. Ali Nihad Tarlan'ın yanında ikmal eder ve 31 Ekim 1962 tarihinde *Yenişehirli Avni Bey Divanı* adlı lisans tezi ile Edebiyat Fakültesi'nden mezun olur.

Üniversitedeki öğrencilik yıllarında başta Beyazıt'taki Küllük ve Marmara Kıraathanesi, Çınaraltı gibi edebî mahfeller ve buralardaki edebiyat ve tarih sohbetleri, özellikle Hacı Muzaffer Ozak, Sakallı Baha Bey, İzzettin Şadan, Fethi Gemuhluoğlu gibi renkli kişilerin sohbeti, fakültede de A. N. Tarlan, A. H. Tanpanar, R. R. Arat, A. Caferoğlu, M. H. Yinanç, M. Turhan gibi âlimlerin dersleri, Çavuşoğlu'nu ilmî, edebî, fikrî ve genel kültür açısından olgunlaştırmıştır.

1962 yılının sonunda açılan asistanlık imtihanına başvuran Çavuşoğlu, Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın başkanlığındaki Prof. Dr. Abdülkadir Karahan ve Prof. Fahir İz'den oluşan jürinin 26 Aralık 1962 Çarşamba günü yaptığı asistanlık sınavını kazanır ve işlemlerini tamamlayarak 28 Şubat 1963 tarihinde 11. derece maaş ile Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü Asistanlığına başlar.

Çavuşoğlu, doktora babası Prof. Tarlan'ın nezaretinde bir taraftan *Necati Bey Divanının Tahlili ve Sistemantik İndeksi* adlı doktora tezini hazırlıyor, bir taraftan da Tarlan'ın hazırladığı *Necati Beg Divanı'nın* tashihlerine yardım ediyor, Türkoloji birinci ve ikinci sınıflara derse girerek Aruz ve Şeyhî Divanını Tetkik derslerini veriyordu. Ali Nihad Tarlan'ın bu yıllarda Zâtî ve Ahmed Paşa Divanı'nın tenkidli neşirlerini hazırlaması, genç doktora öğrencisi Mehmed Çavuşoğlu için bulunmaz bir staj olmuştur. Çavuşoğlu'nun bu yıllarda öğrendiği tenkidli metin hazırlama metodunun mahsulleri onun daha sonraki yıllarda kendisi ve meslek arkadaşlarıyla birlikte hazırladığı Yahyâ. Bey (1977), Amrî (1979), Vasfî (1980), Hayretî (1981), Helâkî (1982), Zâtî (1987) ve Usküblü İshak Çelebi (1990) divanları ile Yahyâ Bey'in Yusuf ve Zelihâ Mesnevisi (1979) gibi yayımlanmış eserleri hocası Ali Nihad Tarlan'dan öğrendiği tenkidli metin hazırlama metodunun güzel ve başarılı hazırlanmış metin neşri örnekleridir.

Mehmed Çavuşoğlu, 29 Haziran 1966'da Emine Güven ile evlenir. Genç çift balaylarını 1-8 Temmuz tarihleri arasında Çavuşoğlu'nun memleketi Ordu'da geçirirler.

Mehmed Çavuşoğlu Ocak 1967'de *Necati Bey Divanının Tahlilî ve Sistematik İndeksi* adlı doktora çalışmasını "pekiyi" derece ile savunarak "ph. Dr." unvanını alır.

31 Mart 1967'de askerlik görevine başlayan Çavuşoğlu, 31 Mart 1969'da "Topçu Yedek Teğmen" unvanı ile terhis olur ve üniversitedeki görevine başlar. Artık Dr. Mehmed Çavuşoğlu'nun doçentlik tezi yazma süreci başlamıştır.

1 Nisan 1970'ten 1 Nisan 1971'e kadar, bir yıllığına İngiltere'ye ve İskoçya'ya giden Çavuşoğlu Cambridge, Oxford, Salisbury, Brighton, Isle of Wight ve Edinburg'daki ilim müesseselerinde sahası ile ilgili araştırma ve incelemelerde bulunur. Edinburg'da birlikte çalıştığı Eski Türk Edebiyatı mütehasısı Prof. Dr. John R. Walsh, Çavuşoğlu'na Edinburg Üniversitesi Institute for advanced Studies in the Humanities'den burs temin eder. Böylece Mehmed Çavuşoğlu bir yıl daha Edinburg'da çalışır.

1 Ekim 1971'den 30 Eylül 1972'ye kadar yurt dışında çalışan Çavuşoğlu vatan hasreti çekmiş, çalıştığı muhiti yani Türkoloji Bölümünü çok özlemiştir. Hocaları, arkadaşları kısacası meslekdaşları gözünde tutmaktadır. İşte bu hasret duygusuyla "İstifsâr-ı Hâl" başlıklı manzumesinin ilkinin yazıp gönderir.

İSTİFSÂR-I HÂL

Geldim diyâr-ı kâfire Şehzâde Cem gibi
Dikdim şimâl-i mağribe âhı alem gibi

Aslı nedir diye bana sorma bu firkatın
Yakdım derûnu nâr-ı esefle Kerem gibi

Ol nesnelere Kumkapı gözümde tütmede
Her gûşesi hayâlîme bâğ-ı İrem gibi

Şişdim bira-yı İskoç ile sıtma bağladım

Prof. Dr. Mehmed çavuşoğlu Hayatı ve Eserleri
(15 Ocak 1935-11 Temmuz 1987)

Benzimse oldu sapsarı vech-i verem gibi	
Bir an mı var ki anmayayım Baba Câferi Men dahi sanuram üreginden geçem gibi	(Ahmet Caferoğlu)
Üstâdına efendime müştâk u hasretim Nâdir gelir bu âleme ol muhterem gibi	(Ali Nihad Tarman)
Ol şârih-i mütûn-ı cedîdin huzuruna Bir şişe kahve Nestele ile girem gibi	(Mehmet Kaplan)
Hâlâ Buluç o yerde Irâku'l-arabda mı Yoksa biraz ırakta Irâku'l-acem gibi	(Sadettin Buluç)
Ben bendegân-ı bende-i Âl-i Abâdanım Andıkça hep Muharremi yaşım silem gibi	(Muharrem Ergin)
Yâd eyledikçe şerhalanır sine Fârukeyn Durur iki gözümde iki tâze nem gib	(Faruk K. Timurtaş) (Ömer Faruk Akün)
Necmeddin ile hazret-i Üstâd nice dir Bir şiir-i nerre bir de gazâl-i Harem gibi	(N. Hacıeminoğlu) (Ali Alparslan)
Uygurca mı Çuvaşça mı bilmem Ali Beyi Bir şiive ile medh edeyim Muhteşem gibi	(A. F. Karamanlıoğlu)
Ol dürr-i şâhdâne-i Dârü'l-edeb için Landında bir sadef aramağa gidem gibi	(İnci Enginün)
Dadı duzu Kemâlcüğüümün eyüce midir Bir görsem anı şap diye dutam öpem gibi	(Kemal Eraslan)
Mertolcuğum asâkir-i mansûreden midir Bir görsem anı öylece bir görmesem gibi	(Mertol Tulum)
Yâd eyledikçe Osmanı dehşetle titrerim Asistan olmasını bana istemem gibi	(Osman F. Sertkaya)
Bilmem ne için of çekiyor Ahmed-i imâm	(Ahmet Topaloğlu)

Bir şey der idi hamsi yerim gam yemem gibi

Dârül-hadîsi baht hadesden temizlemiş
Ettim telakki bunu mühimden ehem gibi

Leb-teşneyim firâk-ı vatan yakdı sînemi
Bir şey hazırlayın bana sahbâ-yı Cem gibi

Vâ hasretâ deyip gece gündüz figandayım
Sabrım tükendi kalmadı dîdemde nem gibi

Az kaldı rûz-ı vasla bir akşam veyâ sabah
Aranıza katılmağa uçup gelem gibi.

30 Eylül 1972’de yurt dışından dönen Çavuşoğlu artık *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Yûsuf ve Zelihâ Mesnevîsi* adlı doçentlik tezini tamamlamak üzeredir. 31 Mart 1973’de doçentlik işlemlerini başlatır.

15 Mayıs 1973 Salı günü Ankara’da doçentlik lisan imtihanına İngilizceden giren Çavuşoğlu Prof. Dr. Emel Sönmez (Doğramacı), Prof. Dr. Sencer Tonguç ve Prof. Dr. Ahmed Edip Uysal’dan oluşan jüri tarafından “pekiyi” derece ile başarılı bulunur.

15 Kasım 1973’de Prof. Dr. Abdülkadir Karahan’ın başkanlığında Prof. Dr. Mehmed Kaplan, Prof. Dr. Meliha Anbarcıoğlu, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu ve Prof. Dr. Şükrü Elçin’den oluşan doçentlik jürisi tarafından başarılı bulunarak deneme dersini veren Çavuşoğlu “Doçent Doktor” unvanını alır. Sıra artık doçentlik kadrosuna geçmeye gelmiştir. Prof. Dr. Abdülkadir Karahan’ın başkanlığında ve Prof. Dr. Muharrem Ergin, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş, Prof. Dr. Sâdettin Buluç ve Prof. Dr. Mehmet Kaplan’dan oluşan jürinin raporu Edebiyat Fakültesi Profesörler Kurulu’nda (1 hayır, 3 boş oya karşılık) 65 olumlu oyla tasdik edilir. Bu karar, 28 Ocak 1974’te İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından da onaylanır. Böylece Mehmed Çavuşoğlu doçentlik kadrosuna atanır.

Mehmed Çavuşoğlu, 70’li yıllardan başlayarak özellikle Yugoslavya (Saraybosna ve Usküp)’da konferanslar vermiş, yurt dışındaki milletlerarası kongrelere katılmıştır.

Prof. Dr. Mehmed çavuşoğlu Hayatı ve Eserleri
(15 Ocak 1935-11 Temmuz 1987)

Bu kongreler arasında 4-10 Eylül 1974'te Bükreş (Romanya)'te toplanan "3. Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Kongresi", 18-22 Eylül 1978'de Saraybosna (Yugoslavya)'da toplanan "Osmanistik Araştırmaları Kongresi" zikredilebilir.

14-28 Şubat 1977'de iki haftalık İngiltere seyahati yapan Çavuşoğlu, 1 Eylül 1978-28 Şubat 1979 tarihleri arasında, 6 ay süreyle, Fransa ve Almanya'daki ilim müesseselerinde çalışma izni almış, ancak bu altı aylık izni Ocak-Haziran 1979 tarihleri arasında kullanmış ve 12 Haziran 1979'da yurda dönerek üniversitedeki görevine başlamıştır.

Uzun süre yurt dışında kaldığında vatan ve dost hasreti çeken Çavuşoğlu, seyahatinin üçüncü ayında sınıf arkadaşı Doç. Dr. Birol Emil'e Reims (Fransa)'den bir manzum mektup yollar. "İstifsâr-ı Hâl" başlıklı bu ikinci manzume, 8 Mart 1979 Perşembe günü saat 20.40'da tamamlanmıştır.

İSTİFSÂR-I HÂL

Kaldım diyar-i küfrde eşk-i revân gibi
Zulmetde yâni çeşme-i Hızr-ı nihân gibi

Yârandan ayrı, evden uzak, dôstdan garîb
Şol ıssı mürde sakfı yıkık hânümân gibi

Der-hâtır eyledikçe zamân-ı şetâreti
Dil incilâ bulur hemen âyinedân gibi

Ammâ ki bâzı ânını ömrün anar derim
Geçdi efendi şimdi o da bir zaman gibi

Üstâdımı efendimi andıkça dem-be-dem (Ali Nihad Tarlan)
Yaşlar sızıp gözümde akar rîsmân gibi

Gelmez cihâna bir dahi hayfâ Alî Nihâd
Ol arsa-ı edebde alem kahraman gibi

Yâ Caferoğlu, benzerine nerde rast gelir (Ahmet Caferoğlu)
Ecrâm dönse âlemi bir kârbân gibi

Hamdî Beyi, Alî Beyi, yâ Rahmetî Beyi Arat)	(A. H. Tanpınar, R. Rahmeti)
Defn eyledik o âleme genc-i revân gibi	(A.F.Karamanlıoğlu)
Kaplan Beyin tebessümü yâdımda dâimâ Güller güşâde kılmada bâd-ı vezân gibi	(Mehmet Kaplan)
Her dem gözümde manzara-i hâl-i Fârukeyn Sessiz sedasız uslu iki kûdekân gibi Artık nasıl Muharremi özler gönül, o ki Kıydı Yezîd elinde bana Şimriyân gibi	(F.K.Timurtaş) (Ö.Faruk Akün) (Muharrem Ergin)
Gezdim diyâr-ı küfrü de bir yerde görmedim Şeyh-i zarîf-fitrat-ı uryâniyân gibi	(Ali Alparslan)
Rûyâ gibi gelir bana Necmeddinin işi Varmış makam-ı Yûsufa sârbân gibi	(N.Hacıeminoğlu)
Hep söz verir de tutmayı ihmâl eder Kemal Zannım onun ticareti toptan yalan gibi	(Kemal Eraslan)
Bir çayla hâtır almayı yahşı bilür fakat Aç arslanın önüne konulmuş saman gibi	
Mertol diyâr-ı İngilizî feth kıldı mı Yoksa bükük mü boynı yasılmış kemân gibi	(Mertol Tulum)
Bensiz olunca İncinin ahvâli şöyle mi Mecnûndan ayrı çölde kalan âhüvân gibi	(İnci Enginün)
Zeyneb hep öyle uslu mu ammâ gözümde dir Bir hâli var zamân ile şîr-i jiyân gibi	(Zeynep Kerman)
Hemhânesi Günay ile Mollâ-yı Nûriye Osman gelmiş olmalıdır armağan gibi	(Nuri Yüce, G.Karaağaç) (O. F. Sertkaya)
Bir çok hikâye nakl eder Osman emîn olun Nısfî hakikat olsa da nısfî yalan gibi	
Nâkıs kelâmı Ahmedin ammâ selâmı çok	(Ahmet Topaloğlu)

Prof. Dr. Mehmed çavuşoğlu Hayatı ve Eserleri
(15 Ocak 1935-11 Temmuz 1987)

Boldur tefekkürü hükemâ-yı Yunan gibi

Artık Birol bu nameyi dürmek zamanıdır (Birol Emil)
Yârâna muhtevâyı oku dâstân gibi

Bir kimsecik sorarsa nedir hâli Mehmedin
Dersin yelin önündeki berg-i hazan gibi

Hasret yakıp kavurmada hattâ şikeste-bâl
Bâg-ı belâda bülbül-i nâr-âşiyân gibi

Gönlüm diler kavuşmayı olsam da râzıyım
Bir torbanın içindeki beş üstühân gibi

Abdullahı Necâtı selâmdan unutmuşum (Abdullah Uçman)
Ahvâl-i pür-melâlime bir imtihân gibi (Necat Birinci)

1980 yılı içerisinde profesörlüğe yükseltme zamanı dolan Çavuşoğlu, 17 Aralık 1980 tarihinde ikinci yabancı dil sınavına Fransızcadan girdi ve Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş ve Prof. Dr. Ömer Faruk Akün'den oluşan jüri tarafından başarılı bulundu.

24 Nisan-10 Mayıs 1981'de Saraybosna (Yugoslavya)'ya giderek Felsefe (Edebiyat) Fakültesi Şarkiyat Bölümü'nde iki konferans verdi.

1980 yılından sonra 1750 numaralı Üniversiteler Kanunu'nun yürürlükten kaldırılması ve 2547 sayılı yeni Yüksek Öğretim Kanunu'nda bir doçentin profesörlüğe yükseltilmesi için kadroya geçme şartının getirilmesi, böylece büyük üniversitelerde toplanan öğretim üyelerinin yeni kurulan üniversitelere kaydırılmasının amaçlanması yüzünden Çavuşoğlu kendi üniversitesinde profesör unvanını kullanamadı.

Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü (Anabilim Dalı)'nda iki öğretim üyesi vardı. 1980'den önce profesörlüğe yükseltildiği için profesör unvanını kullanabilen Ali Alparslan ve Mehmed Çavuşoğlu. Çavuşoğlu, profesör unvanını kullanmak için kürsünün ideal kadrosundaki profesörlük kadrosunun işler hâle getirilmesine çok çalıştı ve bu kadroya başvurdu. Ancak bu profesörlük kadrosuna başvurmayacağına daha önce söz veren Ali

Alparslan da başvurunca, tek kadro için iki aday oldu. Birisi profesör unvanını kullanan kadrosuz profesör Ali Alparslan, diğeri ancak kadroya geçerse profesör unvanını kullanabilecek bir aday, Mehmed Çavuşoğlu.

Prof. Dr. Sâdettin Buluç, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş, Prof. Dr. Muharrem Ergin ve Prof. Dr. Ömer Faruk Akün'den oluşan jüri, iki aday arasında ilmî tercih yapmayarak teklifi ve tercihi Profesörler Kurulu'na bıraktı. Fakülte Kurulu'nda yapılan oylamada 63 oy ile kadrolu profesörlüğe Ali Alparslan teklif edildi. Çavuşoğlu ise bu oylamada ancak 7 oy aldı.

Mehmed Çavuşoğlu bir defa daha profesörlük için başvurdu. Prof. Dr. Ali Alparslan, Prof. Dr. Sadettin Buluç, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş ve Prof. Dr. Ömer Faruk Akün'den oluşan jürinin raporu Fakülte Profesörler Kurulu'nda görüşüldü ve Çavuşoğlu 13 profesörün olumlu oyunu alarak, oy birliği ile profesörlüğe yükseltildi. Bu terfi 4 Mart 1982'de toplanan Üniversite Senato'sunda boş bir profesörlük kadrosuna geçtiğinde kullanılmak üzere tasdik edilip yürürlüğe girdi.

Bu gibi olaylar Çavuşoğlu'nun psikolojik durumunu etkiliyordu. Sabahları Abdullah Uçman, Necat Birinci ve ben bu konularda onu çok dinledik ve yatıştırdık. Ama o yıllarını verdiği Edebiyat Fakültesi'nden kopmuştu. Fakat kendisi daha bunun farkında değildi.

Mehmed Çavuşoğlu 15 Mart - 15 Nisan 1982'de Saraybosna ve Üsküp'te üç konferans verdi.

13 Aralık 1982'den 30 Eylül 1983'e kadar, bir öğretim yılı, rotasyon ile Konya Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalıştı.

13 Aralık 1983'te annesi Sevinde Melâhat'i kaybetti.

17 Ekim 1984'te, iki hafta için, SSCB İlimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü'nün davetlisi olarak Moskova'da araştırma ve incelemelerde bulundu.

Ekim-Kasım 1984'te İtalya, Avusturya, Almanya ve İngiltere'de sahası ile ilgili araştırma ve incelemelerde bulundu.

Prof. Dr. Mehmed çavuşoğlu Hayatı ve Eserleri
(15 Ocak 1935-11 Temmuz 1987)

Bu sıralarda başvurduğu Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde açık olan Edebiyat profesörlüğüne 14 Aralık 1984'te atanarak Profesör unvanını kullanma hakkını elde etti.

31 Aralık 1984'te öğrenciliği ile birlikte 26 yıl çalıştığı Edebiyat Fa-kültesi'nden ayrıldı.

Mehmed Çavuşoğlu, Mimar Sinan Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığına getirildi ve bu yeni bölümü teşkilâtlandırma işine girişti.

14 Aralık 1984'ten 11 Temmuz 1987'deki vefatına kadar geçen iki buçuk yılda Mimar Sinan Üniversitesi'nin Türkoloji Bölümü'nü teşkilâtlandırmış ve Abdullah Uçman, Mehmed Kalpaklı, Halil Ersoylu, Mehmed Emin Ağar, Aydın Oy ve diğer arkadaşları ile pırıl pırıl yeni bir bölüm kurmuştur.

1986 yılında Washington Üniversitesi Near Eastern Languages and Civilisation bölümünde Walter Andrews ile birlikte "Divan Edebiyatı Çalışmalarında Bilgisayar Kullanımı" projesini yürüterek bu proje çerçevesinde üç ay içerisinde *Revânî Divanı*'nı yayıma hazırlamıştır.

Yaz tatilini geçirmek üzere 11 Temmuz 1987'de Bodrum, Turgut Reis'de bulunan evine hareket etti. Evine yerleşecek ve iki gün sonra Türkiye'ye gelip kendisi ile birlikte bilgisayar projesini yürütecek olan Prof. Dr. Walter Andrews'i karşılayacaktı.

Ecel müsaade etmedi. Düz yolda kaza yaptı. Eşi ve oğlunun yanında beyin kanaması yüzünden hayatını kaybetti.

Yukarıda akademik hayatını ana çizgileri ile anlattığım hocam Mehmed Çavuşoğlu heyecanlı, acul bir kişiliğe sahipti. Ölmeye dahi acele etmiştir. Hisli bir insandı. Heyecanlı bir insandı. Sahasında ilmî bilgisi yüksekti. Edebiyatı hem incelemiş, hem de yaşamıştır. Çünkü kendisi de şâirdi. Hem de iyi bir şâirdi. Küçük yaşlarda yazdığı ilk şiiri "Benim" halk şiirinin iptidaî bir örneği idi. Ancak bu iptidaî örnek daha sonra gelişecek, olgunlaşacak ve Nida Tüfekçi'ye yazdığı manzum mektuplarda görüldüğü gibi halk âşıklarının şiirleri seviyesine yükselecektir.

İstifsâr-ı Hâl I-II manzumeleri divan şiiri tarzında vezinli-kafiyeli şiir örnekleri değil midir?

Onun Haşim Nezihî Bey'in gazelini tahmisi, divan şiirindeki kaabiliyetini, ustalığını çok açık bir şekilde gösteren bir örnektir.

Yaşasa idi emekli olana kadar üniversitede çok şeyler yapacaktı. Öğrenciler, asistanlar yetiştirecek, böylece ilim zincirini devam ettirecekti. Birbirinden güzel yeni eserler hazırlayarak, onları ilim âlemine sunacaktı. Koşa koşa ölümüne gitti. "Allah rahmet eylesin" diyor, mekânının cennet olduğuna inanıyoruz. Âhirette çok sevdiği hocaları ve A. F. Karamanlıoğlu, Cengiz Orhonlu, Muammer Kemal Özergin, Berke Vardar, Akşit Göktürk, Mehmet Eröz gibi genç yaşta kendisi gibi kaybettiğimiz arkadaşları ile birlikte oluşuna inancımız tek tesellimizdir.

Yazımı Mehmed Çavuşoğlu'nun *Hâşim Nezihî Bey'in Gazelini Tahmîs* adlı şiiri ile bitirmek istiyorum.

TAHMÎS-İ GAZEL-İ HÂŞİM NEZİHÎ BEY

Bir nazar eylemedin hâl-i perîşânemize
Lebinin nuklu nasîb olmadı meyhânemize
Düşmedi aks-i ruhun hayf ki peymânemize

Başka bir feyz ü safâ vermeğe dilhânemize
Düştü yadın yine bak hâtır-ı pîranemize

Bülbül âsâ bizi şam u seher efgana koyup
Kıssa-i hâlimizi âleme destana koyup
Bir de Ya'kub gibi külbe-i ahzâna koyup

Unudup va'dini gittin bizi hüsrana koyup
Zannım artık gelemesin ne disek hânemize

Saçlarından yayılır âleme her türlü fiten
Kalmamıştır bu cihan içre mahal-i me'men
Yanmadık hasret-i rûyunla ne can var ne de ten

Böyle bir hicr-i tahassür ile yanmakta iken
Bulunur sanma teselli dil-i dîvânemize

Sadme-i berk-ı belâ savlet-i hasret dâyim
Yâr rahm eylemiyor baht ise zaten zâlim
Olmadık pister-i râhatte bir akşam nâyim

Öyle âlude-i gam hasta-i hicranız kim
Mümkün olmaz bir ışık bulmağa pervânemize

Geçti âvân-ı peşîmanî vü vakt efsûs
Bana uy olma temâdi-i sitemden me'yûs
Ne baş eđ dest-i edaniye ne ol damen-bûs

Ne gücen tali-i nâ-sâza Nezîhî ne de küs
Yakışır mı bu elem meşreb-i rindânemize

تخمین غزل هاشم زهی بیت
بر نظر ایمنک حال بریشانه مزه کینک نقی نقیب اولدی بیخانه مزه
دوستی عکس رنگ حیف کیم مایه مزه باشق بر فیصه صفا و برکه دلفانه مزه
دوستی یادک به ابد خاطر بران مزه
بیل آسای شام و سحر افغان قریب قصه حالک عالمه دستا نه کویب
برده یقین کیم کلمه اهن از قریب اولوب عدل کینک بی حسرت قریب
لغتم آرتق عدل ز سیه نوبت خانه مزه
صاید کده پاییز عالمه هر درونتم قلمه ر بومر ابد ایچره عمل ماسه
بانده هرست رو بکده بیجان و زنده تم برده بر هر تحسیر ایله باقده ایتم
بر قدر خانه سقا دل دیوانه مزه
صدقه برده بلا صولت هرست دایم یار هم ایچورکت ایسنا نظام
اولده بیتر راضنه بر اقسام نام اولجه آدوره غم قصه هجر اتو کم
سکده اولز بر ایسینه بر جاقه و بران مزه
کیدی آولده شیمار و وقت افکوس بکاوی اول تادی سنده مایوس
نه باسم اگ دست اولدی اول و ارم کس نه کویب طالع ناسازه زهی نده کوی
یا قشرم بر الم صبره نده نده مزه

